

Стрельбіцька О.О.

*кандидат філологічних наук, викладач,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»*

СПЕЦИФІКА ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Одним із перспективних напрямків удосконалення змісту сучасної освіти є інтегроване вивчення предметів за галузями знань. Інтегрована компетентність школярів як можливість і здатність застосовувати свої знання, вміння та навички для вирішення найширшого кола проблем з різних галузей залишається чи не найважливішою в умовах нинішніх освітніх реформ [8].

У сучасній педагогічній науці інтегроване навчання трактують як комплексний підхід до освітнього процесу і безпосередньо до уроку чи його частини без поділу на окремі дисципліни. Інтеграція передбачає системний виклад знань у нових органічних взаємозв'язках, ліквідує незнання тих прогалин, які мали місце при диференційованих знаннях з різних дисциплін у початковій школі, орієнтує на формування в учнів якісно нових уявлень з окремих предметів, викликає зацікавленість, сприяє розвитку творчих здібностей, удосконаленню їхньої мовленевої культури, формуванню цілісного наукового знання про людину і світ.

Запровадження інтегрованого курсу, як підкреслюють М. Вашуленко, Н. Бібік та Л. Кочина, створюватиме об'єктивні передумови для того, щоб запобігти перевантаженню учнів, скоротити кількість навчальних годин протягом тижня, вивільнити їх для предметів розвивального спрямування [2, с. 24]. Окрім того, це дає можливість подолати протиріччя між безмежністю сучасного інформаційного простору та обмеженістю людських можливостей щодо сприйняття, засвоєння та застосування отриманої інформації [5, с. 5].

Вдале застосування інтегрованого підходу в початковій освіті дозволяє об'єднувати матеріал як у межах однієї навчальної дисципліни, так із різних дисциплін, наприклад теми з мовно-літературної галузі можна поєднувати з темами математики й інформатики, «Я досліджую світ», «Я у світі», образотворчого та музичного мистецтва.

Використовуючи інтегрований підхід на уроках української мови слід дотримуватись певних дидактичних принципів, основними з яких, на думку М. Вашуленка, є:

- зв'язок та об'єднання теоретичних відомостей (знань) з їх застосуванням;
- мовні знання в системі опанування мови – не самоціль, а важливий засіб формування, вираження й удосконалення думки;
- опанування мови має стати активним процесом, який забезпечить органічне поєднання всіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання й письма;
- мовні знання, мовленнєві уміння й навички, в тому числі й читання та переказ прочитаного, необхідно розглядати як умову й компонент розвивального навчання [3, с. 15].

Інтеграція української мови в початкових класах можлива майже з усіма навчальними предметами. Розглянемо стисло усі оптимальні варіанти, залежно від рівня вивчення мовних тем, тобто за класами. До прикладу, у *1 класі* розглядається розрізнення назв предметів за питаннями «Хто це?», «Що це?», активно практикується робота над скоромовками, різними загадками, віршами, а також діти вчать зображення ліній і фігур, штрихування і розфарбовування; зображення ліній, схожих на елементи букв. Також відбувається робота над мовними і немовними звуками; співвідношення зображень об'єктів навколишнього світу із звуками/буквами, що є в їхніх назвах; співвідношення зображень об'єктів навколишнього світу зі словами, що їх називають; читання речень, коротких текстів із вивченими буквами. Найлегше на цьому рівні інтегрувати українську мову з курсом «Я досліджую світ», де можна поєднати роботу над текстами природознавчого змісту; слухання-розуміння текстів; побудова запитань і відповідей за прослуханням чи прочитаним текстом. Активно практикується на інтегрованих уроках розігрування діалогів за заданою темою; побудова зв'язного висловлювання за поданим початком і малюнком; усвідомлене читання доступних текстів; робота з дитячою книжкою; добір і записування назв зображень об'єктів навколишнього світу тощо [1].

Інтеграція української мови з іншими дисциплінами у *2 класі* прослідковується з програмовим матеріалом за мовленнєвою змістовою лінією. Це може бути поєднання із такими предметами, як математика, «Я досліджую світ», читання, малювання, трудове навчання, музичне та образотворче мистецтво. На таких уроках найчастіше використовують

тексти художнього, розмовного або науково-художнього стилів. При інтеграції з образотворчим мистецтвом використовується складання розповіді на основі спостереження, власного досвіду, за малюнком, серією малюнків, поданим початком і кінцівкою; усвідомлення елементів фактичного змісту, запам'ятовування послідовності подій; побудова запитань і відповідей за прослуханим чи прочитаним текстом; відтворення та розігрування діалогів із прослуханих, прочитаних казок, розповідей; складання і записування речень, що передають зміст малюнка, вид із вікна; складання 2–3 речень на задану тему, пов'язування їх між собою.

Навчальні матеріали 3 класу продовжуватимуть глибоко вивчатись, тому в процесі інтеграції з іншими дисциплінами застосовуватимуться такі вправи та прийоми, як читання віршів та прози; творчі завдання та складання діалогу на основі малюнків; переказування тексту за планом, опорними словами; висловлення своєї думки про явища і події; повторення зразка зв'язного висловлювання з доповненням, змінами; складання усних зв'язних висловлювань (розповідь, опис, міркування); складання і записування запитань на задану тему та відповідей на запитання; робота з деформованим текстом; написання переказів (розповідний текст); висловлення власної думки в письмовій формі; знаходження у тексті опису природи тощо; формулювання запитання і відповіді за змістом прочитаного; визначення настрою, загальної тональності твору; висловлювання про враження від прочитаного; пізнавальна наукова інформація; порівняння художнього і науково-художнього твору; сенсорно-естетичне сприймання художніх творів через аналіз зображення словом кольорів, форм, звуків природи; інсценування прочитаного [1].

У 4 класі інтегрований підхід до вивчення української мови з іншими предметами можна сміливо використовувати при вивченні будь-яких тем навчального матеріалу. Найефективнішими умовами для інтеграції залишаються уроки розвитку зв'язного мовлення. Серед різних форм проведення інтегрованих уроків найбільш зручною є бесіда. Вона може відбуватися між учителем та учнями, які розглядають певну проблему чи явище, поступово з'ясовують його суть і закономірності. Учні мимоволі стають учасниками бесіди: наводять нові факти з життя, запитують про незрозуміле, допомагають у розв'язанні проблеми. У вигляді діалогу розглядається значна кількість прикладів. Учитель розкриває певну частину теми. Розпочинається дискусія, в ході якої знаходять істину.

Зауважимо, що попри чималу успішність та ефективність інтегровані уроки не повинні переважувати дітей враженнями, вони не повинні бути множиною окремих картин, а створюватись для однієї мети.

Впроваджувати інтегрований підхід до навчання в освітніх реформах НУШ допомагають так звані «тематичні дні», які й призначені для поєднання різних навчальних предметів у межах одного дня. В цей день усі уроки за розкладом спрямовують на реалізацію єдиної виховної мети, що знаходить логічне продовження у виховному заході [4].

Отже, інтегрований підхід на уроках української мови сприяє підвищенню мотивації навчання, розвитку мови й мовлення учнів; дозволяє урізноманітнити форми й методи роботи, позбавлені шаблонів; створює умови для виховання творчих здібностей школярів; розширює функції вчителя, зокрема дає змогу врахувати специфіку певного матеріалу та індивідуальні особливості кожної дитини.

Список використаних джерел:

1. Большакова І., Пристінська М. Інтегроване навчання: тематичний та діяльнісний підходи. URL: https://novoshkola.com.ua/uk/21st_century_skills.
2. Вашуленко М. Програма інтегрованого курсу (навчання грамоти, математика, навколишній світ). *Початкова школа*. 2001. № 8. С. 24–30.
3. Вашуленко М. Інтегрування завдань з рідної мови й читання. *Початкова школа*. 1994. № 6. С. 13–16.
4. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
5. Наумчук М.М. Сучасний урок української мови початкової школі (методика і технологія навчання). Тернопіль : Астон, 2005. 352 с.
6. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
7. Пінчук Г.Г. Інтеграція навчального процесу як чинник розвитку пізнавальної активності учнів. URL: <http://osvita.ua/school/lessons>.
8. Проект Нового Державного стандарту початкової загальної освіти. Всеукраїнська серпнева конференція 2017 р. URL: http://nus.org.ua/wpcontent/uploads/2017/08/NewSchool_Presentation-final_18-08-2017.pdf.